# Vučković proti Chorvatsku, rozsudek ze dne 12. 12. 2023 – K trestání pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů

**Stěžovatel:** Vučković

**Žalovaný stát:** Chorvatsko

**Číslo stížnosti:** 15798/20

**Datum:** 12.12.2023

**Článek Úmluvy:** čl. 3
čl. 8

**Rozhodovací formace:** Senát

**Soud:** Evropský soud pro lidská práva

**Hesla:** odsouzení, přísnější trest, trest, trestní právo, trestný čin

**Český právní řád:** čl. 7 Listiny základních práv a svobod
§ 185 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 39 odst. 1, odst. 2, odst. 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 55 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 62 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

**Významnost:** 2

**VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 3/2024**

**Vučković proti Chorvatsku**

**rozsudek ze dne 12. 12. 2023, č. 15798/20**

**Autorský komentář**

Předkládané rozhodnutí lze považovat za přelomové ve vztahu k trestání pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů a je důkazem nového náhledu na potřebu jejich velmi důrazného postihu. Je rovněž signálem, že Soud rozšířil své zásahy, resp. hranice svého přezkumu, nad rámec neúčinného vyšetřování, jež zpravidla nevedlo k odsouzení a spravedlivému potrestání pachatelů, neboť vyslyšel i stížnost podanou obětí sexuálně motivovaného trestného činu, za nějž byl pachatel sice odsouzen, ale byl mu uložen nepřiměřeně mírný alternativní trest nespojený s odnětím svobody (tento trend je zřejmý i z navazujícího rozsudku ze dne 20. 2. 2024, M. G. proti Litvě, č. 6406/21).

Soud sice v bodě 52. připouští, že „neexistuje absolutní povinnost, aby všechna stíhání vedla k odsouzení nebo konkrétnímu trestu“, současně však zdůrazňuje, že „vnitrostátní soudy by za žádných okolností neměly být připraveny připustit, aby vážné útoky na fyzickou a duševní integritu

zůstaly nepotrestány, nebo aby byly závažné trestné činy potrestány nepřiměřeně mírnými tresty“. I když soud v bodě 59. zmiňuje, že mu „nepřísluší hodnotit, zda vnitrostátní soudy správně vzájemně posoudily tyto okolnosti (pozn. myšleno polehčující a přitěžující okolnosti)… a nepřísluší mu vyjadřovat se k jakýmkoliv otázkám trestní odpovědnosti (viz mimo jiných rozsudek ze dne 3. 11. 2015, Myumyun proti Bulharsku, č. 67258/13, bod 75., a rozsudek ze dne 20. 2. 2020, Y. proti Bulharsku, č. 41990/18, bod 94.), tak přesto uvádí, že „nemůže než poznamenat, že vnitrostátní soudy nezohlednily řadu okolností, které byly podle vnitrostátního práva relevantní v procesu vynesení rozsudku, jako jsou důsledky trestného činu pro stěžovatelku (její diagnóza a dlouhá nepřítomnost v práci), chování M. P. po spáchání předmětných trestných činů (jeho údajné vyhrožování stěžovatelce) nebo zjevný nedostatek jeho lítosti či snahy nahradit škodu způsobenou stěžovatelce“ (viz body 59. a 60.).

Z uvedeného podle mého názoru plyne, že tímto Soud vyjadřuje zcela konkrétní požadavek na to, aby vnitrostátní soudy důkladně hodnotily všechny okolnosti, za kterých byl předmětný čin spáchán, a aby „za žádných okolností“ nepřipustily potrestání pachatele mírným trestem (srov. bod 53.). To v kontextu dané věci, kde byl nepodmíněný trest odnětí svobody změněn na trest obecně prospěšných prací, znamenalo, že mírným trestem byl v daných souvislostech myšlen alternativní trest nespojený s odnětím svobody.

Uvedené rozhodnutí se rovněž dotýká postupu soudů při ukládání trestů za sexuální delikty, obzvláště pak páchané na ženách nebo dětech, což má v českém právním řádu odraz v ustanovení § 39 tr. zákoníku, které zakotvuje obecné principy stanovení druhu a výměry trestu za jakékoli trestné činy bez rozdílu jejich povahy nebo typu oběti. Komentované rozhodnutí však zavádí zvláštní a přísný způsob pro ukládání trestů za určité skupiny trestných činů, neboť požaduje přísnější odsouzení pro pachatele, kteří svými činy zasáhli do sexuální sféry žen (resp. spáchali sexuální trestné činy motivované na základě pohlaví), případně dětí. Důvodem pro takový postup podle Soudu (viz bod 57.) je, že „sexuální zneužívání žen je nepochybně velmi závažným typem protiprávního jednání s oslabujícími účinky pro své oběti. Jako zvláštní projev násilí na ženách se jedná o formu násilí na základě pohlaví…“. Uvedené názory vycházejí, pokud jde o násilí na ženách a domácí násilí, z příslušných mezinárodních právních norem v této oblasti, zejména Istanbulské úmluvy. Ve smyslu uvedeného Soud požaduje ukládání přísných trestů proto, aby se vyloučila „shovívavost při trestání násilí páchaného na ženách“, a aby se sděloval „jasný signál, že násilí na ženách nebude tolerováno“, což Soud považuje za nutné pro to, aby „oběti nebyly odrazovány od oznámení takových činů“.

Tento nový přístup je třeba brát do úvahy i ze strany českých trestních soudů, neboť i česká veřejnost je těmto trendům na přísný postih pachatelů sexuálně motivovaných trestných činů nakloněna, o čemž svědčí mimo jiné i nedávná situace týkající se trestní věci, v níž za znásilnění a další trestné činy na nezletilé byl odvolacím soudem pachateli změněn nepodmíněný trest odnětí svobody na trest podmíněně odložený nespojený s přímým odnětím osobní svobody, což vyvolalo začnou kritiku veřejnosti a velmi negativní ohlasy prezentované médii jako mírné potrestání.

*(JUDr. Milada Šámalová)*

**SKUTKOVÝ STAV**

*Stěžovatelka se narodila v roce 1978 a žije v Rijece. Dne 18. 6. 2015 podala trestní oznámení proti svému kolegovi M. P. a obvinila ho ze sexuálního obtěžování na pracovišti (jednalo se o pracovníky záchranné služby). Uvedla, že při jedné noční směně ji M. P. zamkl v místnosti, svlékl se a pokusil se ji svléknout, poté ji chytil za krk a tlačil její hlavu k jeho ztopořenému penisu, přičemž jí řekl, aby ho vzala do úst. Přestal až poté, co stěžovatelka vykřikla, že omdlí. Při jiné příležitosti ji opakovaně osahával na rukách, stehnech a prsou, když byli v sanitním voze, a poté si rozepnul kalhoty a pokusil se její ruku vložit dovnitř. Jeho jednání bylo doprovázeno nevhodnými výrazy a výhrůžkami*

*stěžovatelce, že by mohla být propuštěna ze zaměstnání.*

*Na základě trestního oznámení policie následujícího dne vyslechla M. P. a několik svědků. M. P. uvedl, že se stěžovatelkou pouze žertoval a při mnoha příležitostech jí řekl, aby se dotkla jeho pohlavního orgánu. Přiznal také, že se jí občas dotýkal na stehnech a zadku „jen tak pro zábavu" a uvedl, že věří, že stěžovatelku přitahoval, protože to řekla jinému kolegovi. Ve věci bylo zahájeno trestní řízení s M. P. pro podezření ze spáchání trestného činu chlípného jednání.*

*Stěžovatelka se obrátila i na ombudsmanku pro rovnost žen a mužů, která dne 7. 7. 2015 požádala zaměstnavatele stěžovatelky o další informace o opatřeních přijatých v souvislosti s jednáním M. P., jež považovala za pokus o znásilnění. Kopie jejího dopisu byla zaslána k prošetření také státnímu zastupitelství okresu Rijeka, které nicméně zjistilo, že okolnosti případu nesvědčí o spáchání pokusu znásilnění, ale jiného trestného činu proti sexuální svobodě a morálce.*

*Dne 8. 5. 2018 uznal Městský soud v Rijece M. P. vinným ze spáchání dvou trestných činů podle § 155 chorvatského trestního zákoníku a odsoudil jej k trestu odnětí svobody v trvání 10 měsíců. Krajský soud ve Varaždinu jako soud odvolací jeho vinu potvrdil, ale změnil trest odnětí svobody v trest obecně prospěšných prací. Tento rozsudek byl konečný a nebylo možné se proti němu odvolat k vyššímu soudu. M. P. jemu uložený trest v rozsahu 610 hodin obecně prospěšných prací vykonal v roce 2020.*

*Stěžovatelka proti tomuto rozsudku nepodala ústavní stížnost, protože podle dokumentu zveřejněného na webu chorvatského Ústavního soudu nebyly rozsudky, jimiž se oběť snažila napadnout rozsudek osvobozující obviněného, ústavně revidovatelné. Obrátila se však na občanskoprávní soudy s žalobou na náhradu škody proti M. P. a jejímu zaměstnavateli. Proti svému zaměstnavateli podala i žalobu z důvodu diskriminace.*

*Podle vyjádření stěžovatelky byla v době od 19. do 30. 6. 2015 v pracovní neschopnosti v důsledku zranění paže způsobeného násilím, jehož se vůči ní dopustil M. P. Od 1. 7. do 30. 9. 2015 byla v pracovní neschopnosti v důsledku posttraumatické stresové poruchy (PTSD) a od 29. 10. 2019 do 31. 1. 2020 poté, co jí byl doručen rozsudek soudu druhého stupně, byla v pracovní neschopnosti z důvodu akutního psychického stavu způsobeného tím, že znovu prožívala události z roku 2015.*

## PRÁVNÍ POSOUZENÍ

### 1. TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 A 8 ÚMLUVY

29. Stěžovatelka tvrdila, že s ohledem na závažnost činů spočívajících v sexuálním násilí, kterých se na ní dopustil M. P., byl trest mu uložený nepřiměřeně mírný, což vedlo k porušení jejích práv zaručených čl. 3 a 8 Úmluvy. Tato ustanovení zní takto:

Článek 3

"Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu."

Článek 8

"1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných."

**A. Přijatelnost**

***1. Vyjádření stran***

**(a) Vláda**

30.–31. Vláda tvrdila, že stěžovatelka nevyčerpala všechny dostupné vnitrostátní opravné prostředky, neboť nepodala ústavní stížnost proti rozsudku Krajského soudu ve Varaždinu. … Alternativně vláda trvala na tom, že stěžovatelka mohla proti M. P. podat občanskoprávní žalobu na náhradu škody.

**(b) Stěžovatelka**

32. Stěžovatelka uvedla, že v době, kdy podala stížnost k Soudu, nebyla ústavní stížnost účinným opravným prostředkem, protože z praxe chorvatského Ústavního soudu plynulo, že soustavně prohlašoval za nepřípustné stížnosti podané proti trestním rozsudkům vydaným v řízení proti třetím osobám … Pokyny k podávání ústavních stížností zveřejněné na webových stránkách tohoto soudu obsahovaly sdělení, že takové rozsudky nelze ústavně přezkoumat.

33. Pokud jde o tvrzení vlády, že stěžovatelka měla požadovat od M. P. náhradu škody, tak stěžovatelka uvedla, že podala občanskoprávní žalobu proti M. P. a jejímu zaměstnavateli a že toto řízení stále probíhá. Podle jejího názoru však toto řízení – které bylo zahájeno proti soukromým osobám a jehož cílem bylo získat náhradu nemajetkové újmy způsobené tím, že se stala obětí trestného činu – bylo irelevantní pro její stížnost u Soudu podanou z toho důvodu, že stát nedostatečně potrestal pachatele sexuálního násilí, jehož se vůči ní dopustil.

***2. Hodnocení Soudu***

34. Obecné zásady týkající se vyčerpání vnitrostátních opravných prostředků byly shrnuty v rozsudku velkého senátu ze dne 25. 3. 2014, Vučković a ostatní proti Srbsku, č. 17153/11, body 69. až 77.

35. Soud poznamenává, že v rozhodnutí ze dne 10. 12. 2019, Kušić a ostatní proti Chorvatsku, č. 71667/17, body 77. až 81., dospěl k závěru, že v roce 2019 se ústavní stížnost stala účinným vnitrostátním opravným prostředkem pro tvrzení týkající se neúčinného vyšetřování podle čl. 2 a 3 Úmluvy (tamtéž, body 93. a 99.).

(…)

37. Podle judikatury Soudu se posouzení, zda byly vnitrostátní opravné prostředky vyčerpány, obvykle provádí ke dni, kdy byla podána projednávaná stížnost. Je pravda, že Soud příležitostně uznal, že v určitých situacích může toto pravidlo podléhat výjimkám, které mohou být odůvodněny zvláštními okolnostmi každého případu (viz výše citované rozhodnutí Kušić a ostatní, bod 101. a případy v něm citované). Stalo se to však v situacích týkajících se pokračujícího porušování práv (například v souvislosti s délkou řízení nebo neúčinným vyšetřováním) nebo v případech, kdy byly zavedeny konkrétní nové prostředky nápravy s cílem napravit na vnitrostátní úrovni stížnosti zahrnující porušení Úmluvy podané osobami, jejichž stížnosti byly později předloženy Soudu, který řešil podobné otázky.

38.–40. V projednávané věci se stěžovatelka rozhodla nepodat ústavní stížnost proti rozsudku Krajského soudu ve Varaždinu ze dne 2. 7. 2019, protože se domnívala, že by byla bezpředmětná. Soud poznamenává, že v rozhodné době Ústavní soud v zásadě prohlásil za nepřípustné stížnosti podané poškozenými proti rozsudkům trestního soudu vyneseným vůči třetím osobám. To dále potvrdily pokyny na webových stránkách Ústavního soudu platné do ledna 2023, které ze seznamu

rozhodnutí podléhajících ústavnímu přezkumu výslovně vylučovaly rozsudky, jimiž se oběť domáhala přezkumu rozsudku zprošťujícího obviněného obžaloby (srov. rozhodnutí ze dne 14. 6. 2022, Štitić proti Chorvatsku, č. 18869/22, body 8. a 9.). Vláda za těchto okolností nedokázala přesvědčivě prokázat, že stěžovatelka měla skutečné vyhlídky na úspěch před Ústavním soudem, a proto Soud dospěl k závěru, že stěžovatelce nelze vyčítat, že se nejprve neobrátila se svou stížností na Ústavní soud. Za nutné ani vhodné nepovažoval v projednávané věci – kdy lhůta pro podání ústavní stížnosti podle § 62 chorvatského zákona o Ústavním soudu již dávno uplynula – činit výjimku z pravidla vyčerpání.

41. Pokud jde o argument vlády, že stěžovatelka mohla znovu zahájit občanskoprávní řízení o náhradu škody proti M. P., Soud poznamenává, že takový nárok skutečně uplatnila a že se o něm u soudu prvního stupně jedná již asi pět let. Soud se však přiklání k názoru stěžovatelky, že uvedené řízení se netýká stejného předmětu jako její stížnost k Soudu a že účinné odstrašení od závažných útoků na fyzickou integritu osoby v každém případě vyžaduje účinné trestní řízení a zákonné mechanismy, které by v tomto ohledu zajistily přiměřenou ochranu (viz rozsudek ze dne 11. 12. 2012, Remetin proti Chorvatsku, č. 29525/10, bod 76., a v něm citované věci; a rozsudek ze dne 20. 11. 2018, Pulfer proti Albánii, č. 31959/13, bod 71.).

42–43. Z toho vyplývá, že námitky vlády musí být zamítnuty. Soud poznamenává, že stížnost není ani zjevně neopodstatněná, ani nepřijatelná z jiných důvodů uvedených v čl. 35 Úmluvy. Musí být proto prohlášena za přijatelnou.

**B. Rozhodnutí ve věci samé**

***1. Vyjádření stran***

**(a) Stěžovatelka**

44. Stěžovatelka tvrdila, že stát nesplnil své pozitivní povinnosti podle čl. 3 a 8 Úmluvy v tom smyslu, že trest, který byl nakonec M. P. uložen, nebyl odrazující ani přiměřený spáchaným trestným činům.

45. Podle jejího názoru byl stát povinen přiměřeně potrestat pachatele, aby dosáhl uznávaných cílů trestních sankcí, které zahrnovaly odplatu jako formu spravedlnosti pro oběti, obecné odrazování od dalších porušení zákona a zajištění záruk právního státu. V případě stěžovatelky, kde vnitrostátní soudy nepochybně konstatovaly, že pachatel spáchal dva trestné činy závažným způsobem narušující, její psychickou a fyzickou integritu, nelze obecně prospěšné práce považovat za přiměřený trest, který by mohl těchto cílů dosáhnout.

46. Stěžovatelka měla za to, že M. P. neutrpěl žádné vážné následky po jeho opakovaném sexuálním násilí na jejich pracovišti; podle informací, které měla k dispozici, vykonával obecně prospěšné práce se sdružením v průměru jeden týden měsíčně, přičemž pracoval po krátkou dobu. Nedalo se tedy říci, že by byl tvrdě pokárán způsobem, který by zajistil, že se v budoucnu zdrží porušování zákona a dalších sexuálních útoků, což vedlo prakticky k jeho beztrestnosti. Na druhou stranu stěžovatelka utrpěla v důsledku předmětného sexuálního násilí těžké psychické následky.

**(b) Vláda**

47. Vláda trvala na tom, že poté, co byla informována o obviněních stěžovatelky proti M. P., vnitrostátní orgány v jejím případě rychle zareagovaly a důkladně a komplexně zjistily všechny okolnosti případu. Obviněný a dva svědci byli vyslechnuti několik hodin poté, co policie obdržela trestní oznámení stěžovatelky, načež byl M. P. obžalován a odsouzen nestranným a nezávislým soudem. Byly podniknuty všechny přiměřené kroky k zajištění všech důkazů a objasnění

předmětných událostí.

48. Vláda dále poznamenala, že M. P. byl odsouzen k deseti měsícům odnětí svobody a že jeho trest byl nahrazen 600 hodinami obecně prospěšných prací. Během necelého roku vykonal 610 hodin obecně prospěšných prací, což byl časový rámec, který byl stanoven pro vykonání tohoto trestu. Jeho sankce byla navíc úměrná závažnosti trestných činů spáchaných na stěžovatelce a měla na něj nezbytný odrazující účinek, protože od té doby se již žádného dalšího trestného činu nebo přestupku nedopustil.

***2. Hodnocení Soudu***

**(a) Obecné principy**

49. Soud na začátku znovu připomíná, že znásilnění a vážné sexuální napadení představují zacházení, které spadá do oblasti působnosti čl. 3 Úmluvy a rovněž zahrnuje základní hodnoty a základní aspekty „soukromého života“ ve smyslu čl. 8 (viz rozsudek ze dne 20. 2. 2020, Y. proti Bulharsku, č. 41990/18, body 63.–64., a tam citované věci).

50. Soud opakovaně zdůraznil, že státy mají pozitivní povinnost obsaženou v čl. 3 a 8 Úmluvy přijmout trestní zákony, které účinně trestají znásilnění, a mají je uplatňovat v praxi prostřednictvím účinného vyšetřování a trestního stíhání (viz rozsudek ze dne 4. 12. 2003, M. C. proti Bulharsku, č. 39272/98, bod 153.; a rozsudek ze dne 2. 5. 2017, B. V. proti Belgii, č. 61030/08, bod 55.). Tato pozitivní povinnost dále vyžaduje kriminalizaci a účinné stíhání všech nedobrovolných sexuálních aktů (viz rozsudek ze dne 15. 3. 2016, M. G. C. proti Rumunsku, č. 61495/11, bod 59.; rozsudek ze dne 28. 5. 2020, Z. proti Bulharsku, č. 39257/17, bod 67., a rozsudek ze dne 13. 4. 2021, E. G. proti Moldavsku, č. 37882/13, bod 39.).

51. Soud rovněž nedávno shrnul svou judikaturu týkající se procesní povinnosti podle sbíhajících se zásad čl. 2, 3 a 4 Úmluvy (viz rozsudek velkého senátu ze dne 25. 6. 2020, S. M. proti Chorvatsku, č. 60561/14, body 311.–320.), kde poznamenal zejména to, že zatímco obecný rozsah pozitivních závazků státu se může lišit v případech, kdy bylo zacházení v rozporu s Úmluvou způsobeno zapojením vnitrostátních orgánů, a případech, kdy dochází k násilí způsobenému soukromými osobami, tak procesní požadavky jsou podobné: týkají se především povinnosti orgánů zahájit a vést vyšetřování, které může vést ke zjištění skutkového stavu a k identifikaci a případně potrestání odpovědných osob.

52. Kromě toho, pokud oficiální vyšetřování vedlo k zahájení řízení u vnitrostátních soudů, musí řízení jako celek, včetně fáze řízení před soudem, splňovat požadavky čl. 3 Úmluvy (viz rozsudek ze dne 14. 1. 2021, Sabalić proti Chorvatsku, č. 50231/13, bod 97.). I když neexistuje absolutní povinnost, aby všechna stíhání vedla k odsouzení nebo konkrétnímu trestu, vnitrostátní soudy by za žádných okolností neměly být připraveny připustit, aby vážné útoky na fyzickou a duševní integritu zůstaly nepotrestány, nebo aby byly závažné trestné činy potrestány nepřiměřeně mírnými tresty. Důležitým bodem, který musí Soud přezkoumat, je tedy to, zda a do jaké míry soudy při vyvozování svých závěrů mohly mít za to, že podrobily věc pečlivému zkoumání ohledně všech relevantních okolností souvisejících s případem (srov. rozsudek ze dne 25. 3. 2021, Smiljanić proti Chorvatsku, č. 35983/14, bod 99.).

53. Konečně Soud zjistil porušení procesních povinností států v řadě případů zjevné disproporce mezi závažností činu a uloženou sankcí na vnitrostátní úrovni, což vedlo k přesvědčení, že činy, při nichž došlo ke špatnému zacházení, byly příslušnými orgány ignorovány a že chyběla účinná ochrana před takovými činy (viz výše citovaný rozsudek Sabalić proti Chorvatsku, bod 110.; a rozsudek ze dne 12. 5. 2015, Identoba a ostatní proti Gruzii, č. 73235/12, bod 75.)

***(b) Aplikace obecných principů na projednávanou věc***

54. Vláda nezpochybnila, že zacházení, které stěžovatelka utrpěla, spadá do působnosti obou dotčených článků Úmluvy. S přihlédnutím ke své judikatuře (viz např. rozsudek Pulfer proti Albánii, citovaný výše, bod 76.; a rozsudek E. G. proti Moldavsku, citovaný výše, bod 39.), Soud v této věci nevidí žádný důvod k tomu, aby rozhodl jinak, a považuje za vhodné přezkoumat projednávanou věc na podkladě čl. 3 i 8 Úmluvy.

55. Stížnost stěžovatelky v projednávané věci nesměřovala proti vadám ve způsobu, jakým bylo její trestní oznámení o sexuálním obtěžování prošetřeno, ale spíše proti způsobu, jakým soud druhého stupně rozhodl o trestu uloženém pachateli (viz body 44. až 46. shora a *mutatis mutandis* rozsudek ze dne 14. 6. 2022, Stoyanova proti Bulharsku, č. 56070/18, bod 66.). Nejedná se tedy o případ, kdy by se pachatel například v důsledku amnestie či zákonné promlčecí doby zcela vyvázal z jakékoli trestní odpovědnosti, ani se nejedná o klasický případ zjevného nepoměru mezi spáchanými trestnými činy a uloženou trestní sankcí (srov. rozsudky citované v bodě 53. výše). V projednávané věci se stížnost stěžovatelky týká změny trestu odnětí svobody uloženého pachateli prvoinstančním soudem na obecně prospěšné práce, o čemž rozhodl odvolací soud, který podle stěžovatelky trest nadměrně zmírnil. V souladu s tím a s přihlédnutím k širokému prostoru přiznanému státům v oblasti trestního soudnictví a politiky ukládání trestů se přezkum Soudu musí zaměřit na posouzení toho, zda za okolností tohoto případu vnitrostátní soud vynaložil potřebnou pečlivost při rušení a novém vyměření trestu. Soud tedy bude zkoumat, zda zmírnění trestu bylo v tomto případě založeno na kritériích a důvodech, které byly přiměřené k zajištění toho, aby trest zůstal úměrný povaze a závažnosti špatného zacházení spojeného s trestnými činy spáchanými na stěžovatelce jako oběti.

56. Před zahájením tohoto posouzení Soud považuje za nutné zdůraznit, že si skutečně uvědomuje a schvaluje rostoucí význam obecně prospěšných prací jako nedílné a užitečné součásti moderní trestní politiky v členských státech Rady Evropy (viz doporučení CM/Rec(2017)3 Výboru ministrů členským státům o Evropských pravidlech pro alternativní tresty a opatření). Krom toho není zjevně úkolem Soudu podrobně vymezit rozsah použití nebo podstatu jakéhokoli konkrétního systému takových prací. Nadto je zřejmé, že v celé Evropě existují rozdíly, pokud jde o jejich využití, obsah a účinnost, a tedy i odrazující účinek obecně prospěšných prací jako alternativy k trestu odnětí svobody. Tyto rozdíly odrážejí různé přístupy, které lze do značné míry odůvodnit konkrétním vnitrostátním kontextem, penologickým systémem a tradicemi, což jsou všechno faktory, které je třeba vzít v úvahu při posuzování těchto případů na mezinárodní úrovni v souladu se zásadou subsidiarity, jak je vyjádřena v preambuli Úmluvy. Po tom, co bylo řečeno, a na základě obecného zjištění ve světle širokého mezinárodního konsenzu o nutnosti rozhodně bojovat proti sexuálnímu zneužívání a násilí páchanému na ženách, by Soud souhlasil s tím, že vnitrostátní soudy musí věnovat zvláštní pozornost při rozhodování o tom, zda za takové trestné činy uloží obecně prospěšné práce namísto vězení.

57. V této souvislosti Soud opakuje, že sexuální zneužívání žen je nepochybně velmi závažným typem protiprávního jednání s oslabujícími účinky pro své oběti. Jako zvláštní projev násilí na ženách se jedná o formu násilí na základě pohlaví, která je zakázána chorvatským právem a řadou mezinárodních smluv. Soud také znovu zdůraznil klíčovou roli, kterou hraje trestní stíhání a trest v institucionální reakci na genderově podmíněné násilí a v boji proti genderové nerovnosti (viz rozsudek ze dne 27. 5. 2021, J. L. proti Itálii, č. 5671/16, bod 141.). Soud se navíc ve své judikatuře týkající se násilí na ženách a domácího násilí často řídil příslušnými mezinárodními právními normami v této oblasti, zejména Istanbulskou úmluvou (viz například rozsudek velkého senátu ze dne 15. 6. 2021, Kurt proti Rakousku, č. 62903/15, body 167.–168.).

58. V tomto případě trestní soudy konstatovaly, že stěžovatelka se stala obětí dvou sexuálně motivovaných (chlípných) trestných činů spáchaných kolegou na jejím pracovišti. Chlípné činy jsou

podle vnitrostátního práva jakékoli činy se sexuální konotací, které nedosahují intenzity pohlavního styku bez souhlasu. I když Soudu nepřísluší zpochybňovat zjištění vnitrostátních soudů, že činy M. P. nebyly kvalifikovány jako pokus o znásilnění, ale pouze jako „chlípné činy" v rozporu s § 155 chorvatského trestního zákoníku, tak Soud nemůže než poznamenat, že jakékoli násilí, které M. P. proti stěžovatelce použil (jako je zamknutí dveří, její chytnutí za krk, přitlačení její hlavy k jeho ztopořenému penisu a pokyn, aby si jej vložila do úst), je zjevně relevantní i pro odsouzení pachatele.

59. Pachateli byl uložen trest odnětí svobody v trvání deseti měsíců, který však odvolací soud změnil na obecně prospěšné práce, jež obviněný řádně vykonal. Vnitrostátní soudy při rozhodování o jeho trestu posuzovaly polehčující a přitěžující okolnosti v souladu s § 47 chorvatského trestního zákoníku. Soudu nepřísluší hodnotit, zda vnitrostátní soudy správně vzájemně posoudily tyto okolnosti; Soud nemůže jednat jako vnitrostátní trestní soud ani projednávat odvolání proti rozhodnutím vnitrostátních soudů a nepřísluší mu vyjadřovat se k jakýmkoliv otázkám trestní odpovědnosti (viz, mimo jiné, rozsudek ze dne 3. 11. 2015, Myumyun proti Bulharsku, č. 67258/13, bod 75.; a rozsudek ze dne 20. 2. 2020, Y. proti Bulharsku, č. 41990/18, bod 94.).

60. Soud však nemůže než poznamenat, že vnitrostátní soudy nikdy nezohlednily řadu okolností, které byly podle vnitrostátního práva relevantní v procesu vynesení rozsudku, jako jsou důsledky trestného činu pro stěžovatelku (její diagnóza a dlouhá nepřítomnost v práci), chování M. P. po spáchání předmětných trestných činů (jeho údajné vyhrožování stěžovatelce) nebo zjevný nedostatek jeho lítosti či snahy nahradit škodu způsobenou stěžovatelce.

61. Soud prvního stupně navíc jednoznačně konstatoval, že míra trestní odpovědnosti M. P. byla za daných okolností zvláště vysoká vzhledem ke skutečnosti, že se sexuálních deliktů vůči stěžovatelce dopustil opakovaně a v krátké době, což svědčí o zvlášť vysoké intenzitě jeho úmyslu. Je tedy zarážející, že při rozhodování o zmírnění trestu odnětí svobody M. P., přestože se ztotožnil s posouzením polehčujících a přitěžujících okolností provedeným soudem prvního stupně, soud druhého stupně rozhodl tak, že zmírnění trestu uloženého pachateli bude odpovídat účelu trestu v projednávané věci, a to pouze s ohledem na skutečnost, že od spáchání trestných činů uplynuly čtyři roky a pachatel se již žádné další trestné činnosti nedopustil. Odvolací soud přitom ani nezmínil vysokou míru trestní odpovědnosti pachatele nebo jeho intenzivní úmysl spáchat předmětné sexuální delikty. Neuvedl rovněž žádné věrohodné důvody k vysvětlení toho, proč pouhý běh času – který v žádném případě nelze přičítat na vrub stěžovatelce, neboť ji musel pouze dále traumatizovat jako oběť (viz rozsudek ze dne 3. 3. 2015, S. Z. proti Bulharsku, č. 29263/12, bod 52.) – převážil nad výše uvedenými závažnými přitěžujícími okolnostmi.

62. S ohledem na výše uvedené nelze říci, že ke zmírnění trestu odnětí svobody M. P. došlo po pečlivém přezkoumání všech relevantních okolností souvisejících s případem (srov. rozsudek ve věci Smiljanić, cit. výše, bod 99.).

63. Soud má dále na paměti, že smluvní strany mají v zásadě široký prostor pro uvážení v záležitostech politiky ukládání trestů (viz rozsudek velkého senátu ze dne 24. 1. 2017, Khamtokhu a Aksenchik proti Rusku, č. 60367/08 a 961/11, bod 85.), a již zdůraznil, že odplata jako forma spravedlnosti pro oběti a obecného odstrašení zaměřeného na prevenci před porušením zákona a prosazování právního státu patří mezi hlavní účely ukládání trestních sankcí (viz rozsudek ze dne 12. 6. 2014, Jelić proti Chorvatsku, č. 57856/ 11, bod 90.). Soud v tomto ohledu odkazuje i na judikaturu Ústavního soudu Chorvatské republiky, která potvrdila, že povinnost odvolacího soudu poskytnout důkladné a podrobné odůvodnění při odchýlení se od odsuzujícího rozhodnutí soudu prvního stupně šla nad rámec vynesení rozsudku a politiky ukládání trestů a spadala do působnosti Ústavy a Úmluvy.

64. V případě jako je tento, který byl samotnými vnitrostátními orgány považován za hraniční, má

Soud za to, že navzdory opakované povaze závažného sexuálního násilí, které stěžovatelka utrpěla, odvolací soud rozhodl o nahrazení trestu odnětí svobody M. P. obecně prospěšnými pracemi, aniž by uvedl přiměřené důvody, a aniž by jakkoli zohlednil zájmy oběti, k nimž jsou vnitrostátní soudy povinny přihlížet při rozhodování o trestu, který má být v konkrétním případě uložen.

65. Takový přístup vnitrostátních soudů může podle názoru Soudu naznačovat určitou shovívavost při trestání násilí páchaného na ženách místo toho, aby sděloval společnosti jasný signál, že násilí na ženách nebude tolerováno. Taková shovívavost může zase odradit oběti od oznámení takových činů, zatímco podle údajů, které v této souvislosti nejsou často dostupné, je násilí páchané na ženách znepokojivě běžné a zůstává velmi často neohlášeno (viz zprávu agentury FRA, která uvádí, že jedna z deseti žen v Evropské unii uvedla, že byla od 15 let vystavena nějaké formě sexuálního násilí, zatímco se zdá, že to hlásí pouze asi 14 % obětí takového jednání; pozn. překladatele: jedná se o zprávu s názvem „Násilí na ženách: průzkum v celé EU“, vydanou v roce 2014, původně citovanou v bodě 28. překládaného rozsudku; agentura FRA je nezávislým referenčním centrem zaměřujícím se na podporu a ochranu lidských práv v EU).

66. Výše uvedené úvahy dále podporuje nedávná zpráva GREVIO o Chorvatsku, ve které bylo poukázáno na to, že chorvatské úřady projevily shovívavost vůči trestní politice při řešení případů domácího násilí a násilí na ženách, a úřady byly vyzvány, aby zajistily že tresty a opatření uložené v takových případech zůstanou účinné, přiměřené a odrazující [viz zprávu GREVIO; pozn. překladatele: jedná se o zprávu vydanou dne 6. 9. 2023, označenou jako GREVIO/Inf(2023)6, citovanou v bodě 21. překládaného rozsudku; GREVIO je zkratka pro skupinu nezávislých expertů pro boj proti násilí na ženách a domácímu násilí, kteří monitorují implementaci Istanbulské úmluvy ve státech EU].

67. Z toho vyplývá, že za zvláštních okolností případu, majíc na paměti specifickou společenskou škodlivost násilí páchaného na ženách a potřebu bojovat proti němu účinnými a odstrašujícími opatřeními, ve své reakci na násilí páchané na stěžovatelce, stát nesplnil dostatečně svou procesní povinnost zajistit, aby opakované sexuální násilí, které utrpěla na svém pracovišti, bylo náležitě řešeno.

68. Výše uvedené úvahy jsou dostatečné k tomu, aby umožnily Soudu dospět k závěru, že došlo k porušení čl. 3 a 8 Úmluvy.

**II. Aplikace článku 41 úmluvy**

69. Článek 41 Úmluvy stanoví:

“Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.”

**A. Náhrada nemajetkové újmy**

70.–72. Stěžovatelka požadovala 20 000 EUR z titulu nemajetkové újmy. Vláda tento nárok zpochybnila. Vzhledem k porušením zjištěným v souvislosti se stížnostmi stěžovatelky podle čl. 3 a 8 Úmluvy a rozhodnutí učiněném na spravedlivém základě, přiznává Soud stěžovatelce 10 000 EUR z titulu nemajetkové újmy včetně jakékoli daně, která by mohla být účtována.

(…)

**VÝROK**

Z těchto důvodů Soud jednomyslně:

1. *Prohlašuje* stížnost za přijatelnou;

2. *Rozhoduje,* že došlo k porušení čl. 3 a 8 Úmluvy;

3. *Rozhoduje,*

(a) že žalovaný stát má zaplatit stěžovatelce, do tří měsíců ode dne nabytí právní moci rozsudku, v souladu s čl. 44 odst. 2 Úmluvy následující částky:

(i) 10 000 EUR (deset tisíc eur) plus případnou daň, která může být účtována, z titulu nemajetkové újmy;

(ii) 3 050 EUR (tři tisíce padesát eur) jako náhradu nákladů řízení stěžovatelce, plus případnou daň, která může být účtována;

(iii) že od uplynutí výše uvedené lhůty tří měsíců až do zaplacení bude stanovená částka navyšována o prostý úrok se sazbou rovnající se sazbě marginální zápůjční facility Evropské centrální banky platné v tomto období, zvýšené o tři procentní body;

4. *Zamítá* zbytek nároku stěžovatelky na spravedlivé zadostiučinění.

*(zpracoval Mgr. Josef Zelinka)*